

Základy obranyschopnosti ČSSR

„Trvalým úkolem celé společnosti, ozbrojených sil, státních a společenských orgánů a institucí je zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu. Toho lze dosáhnout jen v rámci jednotného úsilí zemí Varšavské smlouvy, v plném souladu se zájmy všech jejich členských států v nerozborném přátelství a spojení se Sovětským svazem.“

(Rezoluce XIV. sjezdu KSČ)

Třicáté výročí osvobození Československa slavnou Sovětskou armádou, 20. výročí založení obranné organizace socialistických zemí — Varšavské smlouvy a 5. výročí podepsání nové československo-sovětské spojenecké smlouvy, to vše je víc než vhodnou příležitostí k zamyšlení se nad tím, co podmiňuje růst obranyschopnosti ČSSR.

KSČ vychází z reality třídně rozděleného světa a z vojenskopolitické situace v Evropě, a proto pokládá obranu socialistických vymožeností proti úkladům sil světového imperialismu za nejvýznamnější z úkolů socialistického státu. Tento úkol chápe jako internacionální povinnost jak vůči pracujícím a národům ČSSR, tak i vůči světovému socialismu a mezinárodnímu komunistickému hnutí.

Obrana socialistických vymožeností úzce souvisí, respektive závisí na vysokém stupni obranyschopnosti ČSSR. Politice připadá rozhodující úloha při řešení problematiky obranyschopnosti ČSSR. Politika určuje:

- zahraničně politickou orientaci státu, na které závisí jeho mezinárodní postavení a jeho mezinárodní bezpečnost;
- obsah a systém vnějších vojenských vztahů republiky;

— úkoly ekonomické a morálně politické sféry, které přímo i nepřímo souvisí s obranou socialistické vlasti;

— úkoly vojenskotechnického rázu, tj. organizace a systém rozmístění ozbrojených sil, obsah a zaměření systému bojové a politické přípravy.

Výchozí podmínkou úspěšného řešení všech těchto otázek je vedoucí úloha KSČ. Řešení vojenské výstavby se projevuje v tom, že všechny otázky obrany země, upevnění armády, vojenskou teorii a praxi strana řeší v plném souladu s ideologií a vojenskou politikou strany, na základě jejich usnesení a pokynů. Právě v tomto duchu probíhá realizace vojenskopolitické linie XIV. sjezdu KSČ; to zabezpečuje, že základem budování ČSLA jsou pevné ideové marxisticko-leninské a internacionalistické základy. Tato okolnost, spolu s realizací celkové generální linie XIV. sjezdu KSČ, tvoří pevný základ pro zvyšování obranyschopnosti ČSSR.

Rozhodující úloha politiky při řešení problematiky obranyschopnosti ČSSR vyplývá i z řady zásadních mezinárodních a historických souvislostí. ČSSR leží na hranici třídně rozdělené Evropy, na hranici dvou protikladných společenských soustav. Tato okolnost se promítá do mezi-

národního postavení naší republiky, do místa a úlohy, kterou hraje v třídním zápase mezi socialismem a kapitalismem a do internacionálních povinností socialistického Československa vůči světovému socialismu a vůči mezinárodnímu revolučnímu hnutí.

ČSSR spolu s NDR zároveň leží na hranici vojensky rozdělené Evropy. Je tedy v přímém dotyku s vojenskými silami agresivního Severoatlantického paktu, s jeho prvním strategickým sledem. Realitou zůstává fakt, že na území NSR jsou rozmístěny hlavní vojenské síly a vojenské základny NATO. Na území NSR (včetně bundeswehru) je asi 1 milión vojáků a značné množství bojové techniky. Přitom v západní Evropě je rozmístěno asi 7200 jaderných bojových hlavíc.

Vojenskopolitické postavení ČSSR se promítá do veškerého branného úsilí socialistického Československa. Tak tomu bylo v podmínkách „studené války“, ale i nyní v podmínkách uvolňování mezinárodního napětí.

Požadavek vysoké obranyschopnosti ČSSR je naléhavý i v době, kdy probíhá proces uvolňování mezinárodního napětí. Severoatlantický pakt se nevzdal agresivních plánů vojenského zničení socialismu. V NSR dále existují a působí krajně pravicové a revanšistické síly, které vystupují proti uzavření smlouvy mezi ČSSR a NSR, a které setrvávají na územních požadavcích vůči naší republice. Požadavek zvyšovat obranyschopnost ČSSR tedy objektivně vyplývá z agresivní podstaty a charakteru imperialismu a z toho, že naše republika přispívá k historickému zápasu mezi socialismem a kapitalismem. ČSSR nikdy nebyla a není schopna zajistit obranu a bezpečnost socialistické vlasti vlastními silami a prostředky. Tato skutečnost v žádném případě nevyplývá z pocitu malosti a slabosti naší republiky. Vyplývá ze souhrnu vojenskopolitických souvislostí,

- z vojenskopolitických možností ČSSR,
- z toho, že ČSSR nežije izolovaně v geografickém ani politickém slova smyslu,
- z vojenskopolitické situace v Evropě,
- z procesu vědeckotechnické revoluce ve vojenském.

Stručně řečeno, vyplývá z reálného hodnocení rozložení třídních sil ve světě, a takových komponentů, jako je počet obyvatelstva, velikost území, jeho tvar, strategická poloha vzhledem k nepříteli, dosah a účinky moderních zbraní a náklady na jejich požívání, formy a metody vedení ozbrojeného zápasu a další.

Tyto mezinárodní a vojenské souvislosti, jakož i historické zkušenosti našich národů z boje proti fašismu za obnovu samostatnosti a nezávislosti naší republiky, zvýrazňují existenční význam československo-sovětského spojení a naši příslušnost do obranné organizace socialistických zemí — Varšavské smlouvy. Tyto dva klíčové články zahraničně politické orientace ČSSR mají těsnou souvislost s problematikou obranyschopnosti socialistického Československa, a to jak v širším (mezinárodním), tak i užším (vnitřním) měřítku. Právě na nich závisí zvyšování obranyschopnosti ČSSR.

Z hlediska zajištění bezpečnosti socialistického Československa, z hlediska vývoje československo-sovětských vztahů a konečně i z hlediska vývoje a zájmů socialistického společenství i evropské bezpečnosti za historický mezník plným právem označujeme novou československo-sovětskou spojeneckou smlouvu, kterou dne 6. května 1970 podepsali na Pražském hradě nejvyšší představitelé obou zemí. Nová smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR navazuje na spojeneckou smlouvu z roku 1943, potvrzuje věrnost jejím cílům. Současně vyjadřuje novou vyšší kvalitu vzájemných vztahů a spolupráce mezi ČSSR a SSSR. „Naše nová smlouva“ — zdůraznil L. I. Brežněv — „přebírající štafetu sovětsko-československého přátelství, potvrzuje a zakotvuje všechno to, čeho jsme dosáhli v rozvoji vztahů mezi našimi zeměmi za dobu skoro tří desetiletí. Zároveň přibliží k současné úrovni naší spolupráce, založené na učení marxismu-leninismu, na zásadách socialistického internacionalismu.“¹⁾

K podepsání smlouvy došlo v době, kdy řešení důležitých mezinárodních problémů, zejména v Evropě, předpokládalo prohloubit jednotu socialistického společenství a jeho koordinovaný postup v zahraniční politice. Pět let, které uplynuly od podepsání nové spojenecké smlouvy, potvrdily její historický význam.

Smlouva garantuje svobodný národní ká postavení Československa, silně otevřeně vystoupením kontrarevolučních sil. Smlouva zároveň tvoří pevný základ mezinárodního postavení ČSSR a správně orientuje její zahraniční politiku. V dialektické jednotě spojuje zásady proletářského internacionalismu s nejvládnějšími zájmy a potřebami našich národů.

Smlouva garantuje svobodný národní život Čechů a Slováků a všeho lidu. Za-

¹⁾ ČSSR-SSSR přátelství — spolupráce, vzájemná pomoc, Praha 1970, s. 86.

jištuje nezávislost a suverenitu našeho státu v třídně rozděleném světě. Přitom platí zásada, že „neexistuje abstraktní chápání suverenity socialistického státu. Reálným výrazem této suverenity je moc dělnické třídy a existence vedoucí úlohy komunistické strany“.²⁾

Smlouva vytváří pevné záruky socialistického rozvoje naší republiky, jakož i příznivé předpoklady pro rozvoj hospodářské, vědecké, kulturní, technické a jiné spolupráce.

Smlouva prohlašuje, že mnichovská dohoda ze dne 29. září 1938 vynucená hrozbou útočné války s použitím síly proti Československu je od samého počátku neplatná se všemi z toho vyplývajících důsledky.

Již v tom, co jsem uvedl o významu nové československo-sovětské spojenecké smlouvy, jsou obsaženy výchozí komponenty jejího vojenskopolitického významu. Přijetí nové spojenecké smlouvy zasadilo zdrcující ránu domácím pravicovým a antisocialistickým silám, jakož i imperialistickým agresivním kruhům. Definitivně se zhroutily jejich plány na změnu sociálně politických poměrů v ČSSR a ztroskotaly jejich spekulace na oslabení strategickopolitického postavení socialistického společenství v oblasti střední Evropy.

Vojenskopolitický význam nové československo-sovětské spojenecké smlouvy je dalekosáhlý. Smlouva obsahuje dvě trvalé konstanty vojenské politiky KSČ: těsnou vojenskou spolupráci mezi ČSSR a SSSR a koordinovanou vojenskou činnost v rámci Varšavské smlouvy. To dává vojenské politice KSČ jednoznačně internacionální ráz a současně jí dává nebyvalé možnosti a dynamiku.

Nová československo-sovětská spojenecká smlouva zakotvuje celý souhrn klíčových otázek, které mají pro ČSSR trvalý vojenský význam, a které podmiňují růst obranyschopnosti socialistického Československa.

Smlouva v duchu leninské teorie o obraně socialistické vlasti jednoznačně prohlašuje, že podpora, upevňování a ochrana socialistických vymožeností, jichž bylo dosaženo hrdinným úsilím a obětavou prací lidu obou zemí, jsou společnou internacionální povinností socialistických zemí. Smlouva zakotvuje ustanovení, že „... V případě ozbrojeného útoku proti jedné z vysokých smluvních stran ze strany kterékoliv státu nebo skupiny států bude to druhá smluvní strana považovat za útok i proti sobě a okamžitě jí po-

skytne veškerou pomoc, včetně vojenské a rovněž podporu všemi prostředky, které má k dispozici, uplatňující tak právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu podle článku 51 Charty Organizace spojených národů.“³⁾

Z tohoto ustanovení smlouvy je zřejmé, že Sovětský svaz garantuje politicky a vojensky bezpečnost a nezávislost ČSSR. Sovětský svaz disponuje všemi soudobými prostředky vedení války, včetně raketových jaderných zbraní. Tím nám poskytuje ochranu v hlavní sféře možné soudobé války, odrazuje imperialisty před použitím zbraní hromadného ničení proti naší republice i ostatním zemím socialistického společenství. Neocenitelný význam této skutečnosti vyplývá i z toho, že výzkum, vývoj a výroba jaderných zbraní, jejich nosičů a další potřebné techniky vyžaduje obrovské finanční zdroje, rozsáhlé vědeckotechnické a výrobní kapacity. Tyto zdroje a kapacity má v socialistickém společenství jedině Sovětský svaz.

Nová smlouva zakotvuje neochvějnou vůli obou smluvních stran důsledně dodržovat závazky, které vyplývají z ustanovení Varšavské smlouvy. Zdůrazňuje v souladu s jejím duchem zajišťovat nedotknutelnost hranic členských států této smlouvy a činit všechna nutná opatření k zabránění v agresi jakýchkoli sil militarismu a revanšismu a k odrazení útočnicka.⁴⁾ Z tohoto ustanovení smlouvy vyplývají pro socialistické Československo nejen skálopevné záruky jeho vojenské bezpečnosti, ale i jeho internacionální povinnosti vůči ostatním zemím socialistického společenství.

Smlouva vytváří optimální předpoklady pro trvalou vojenskou spolupráci mezi ČSSR a SSSR. Sovětský svaz, který má nejzkušenější a nejsilnější armádu, nezištně v duchu principů socialistického internacionalismu poskytuje zkušenosti z její výstavby, bojové a politické přípravy a ze všech sfér vojenské činnosti. Předává naší armádě vojenské řády a předpisy, které zobecňují bohaté zkušenosti Sovětské armády. Dává československým ozbrojeným silám zkušenosti a poznatky ze struktury vojsk, z vojenského umění, z řízení a velení, ze stranickopolitické práce. Pomáhá vychovávat velitelské kádry a odborníky nejruznějších směrů pro ČSLA. Díky internacionální pomoci Sovětského svazu se ČSLA rozvíjí jako soudobá moderní armáda odpovídající požadavkům vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Sovětský svaz

²⁾ XXIV. sjezd KSSS, Praha 1971, s. 170.

³⁾ Československo-sovětské vztahy 1945—1960, Praha 1971, s. 440.

⁴⁾ Tamtéž, s. 440.

dodává naši armádě nejmodernější bojovou techniku a zbraně, které jí zabezpečují velkou palebnou a údernou sílu, manévrovost a odolnost proti účinkům zbraní hromadného ničení.

Československo-sovětská spojenecká smlouva tvoří základní pilíř smluvního a bezpečnostního systému ČSSR. Zajišťuje naší národní a státní bezpečnost proti jakýmkoli úkladům imperialistické reakce. Představuje skálopevný základ existence a rozvoje socialistického Československa. Proto XIV. sjezd KSČ zdůraznil: „Naše strana bude neochvějně střežit pevné přátelství a spojenectví ČSSR se Sovětským svazem. Učiníme vše pro to, aby nová Smlouva o přátelství, o vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR se stala plodným východiskem k dalšímu prohlubování spolupráce ve všech oblastech.“⁵⁾

Druhým základním pilířem suverenity, bezpečnosti, nedotknutelnosti hranic a území ČSSR a předpokladem růstu obranných schopností naší republiky je naše členství v obranné organizaci socialistických zemí — ve Varšavské smlouvě. Pro socialistické Československo má členství ve Varšavské smlouvě zásadní význam. To jednoznačně potvrzuje dvacetiletá plodná a úspěšná činnost této obranné organizace socialistických zemí. Historické zkušenosti naší socialistické vlasti ukazují, že požadavek být pevnou součástí Varšavské smlouvy plně odpovídá národním, státním a internacionálním zájmům ČSSR.

„Varšavská smlouva“ — zdůraznil ministr obrany Sovětského svazu maršál SSSR A. A. Grečko — „je výsledkem historické tvůrčí práce bratrských a marxisticko-leninských stran socialistických zemí. Je to nové vítězství leninského učení o obraně socialismu a významný krok v jeho dalším rozvoji.“⁶⁾

Země Varšavské smlouvy během uplynulých dvaceti let nahromadily značné a mnohostranné zkušenosti z vojenské spolupráce a z internacionální obrany socialismu. V rámci Varšavské smlouvy úspěšně řeší složité otázky strategie a taktiky, organizaci a vybavení vojsk, metody výcviku a výchovy příslušníků bratrských armád, otázky, které vyvolává vědeckotechnická revoluce ve vojenství.

Vojenská síla států Varšavské smlouvy má takovou hodnotu, že spojenecké země v čele se Sovětským svazem jsou schopny odpovědět na sílu ještě větší silou. „Varšavská smlouva“ — zdůraznil L. I. Brežněv — „spolehlivě chrání vymoženosti národů socialistických zemí. Armády členských

zemí této smlouvy jsou vyzbrojeny nejdokonalejšími zbraněmi. Na vojenských cvičištích, ve vzduchu i na moři se rozvíjí vzájemná součinnost armád a druhů vojsk spojeneckých států, prověřuje se potenciál moderní vojenské techniky a utužuje se bojové bratrství ozbrojených sil organizace Varšavské smlouvy. Bude-li zapotřebí, pak se těsně semknutá rodina členů této smlouvy postaví jako hrozná síla na obranu socialistického zřízení, na obranu svobodného života našich národů a zasadí každému agresorovi zdrcující úder.“⁷⁾ Díky této síle Varšavské smlouvy bylo zmařeno mnoho plánů imperialistických států. O ničivé obranné síle zemí Varšavské smlouvy dnes nepochybuje ani ten nejzarytější nepřítel socialismu. Socialistické země nikoho neohrožují a nehodlají nikoho napadnout. Jsou však připraveny okamžitě odpovědět na jakoukoli agresi a zasáhnout agresora, pokud by se odvážil narušit hranice socialistického společenství. Vojenská síla států Varšavské smlouvy odníma hodnověrnost všem strategickým koncepcím a plánům USA a NATO. Tyto koncepce a plány, které sledují vojenské zničení socialistických zemí, se ukázaly v jednotlivých etapách poválečného vývoje jako nereálné a jejich cíle nemohly být zajištěny ani sebevíce vystupňovaným zbrojením a válečnými přípravami.

Aktivní účast ČSSR na veškeré činnosti Varšavské smlouvy tvoří další pevnou základnu pro zvyšování její obranných schopností. A nejenom to. Všechny vojenskopolitické a vojenskoodborné otázky, které souvisí s internacionální obranou socialismu, může a úspěšně řeší v rámci obranné operace organizace Varšavské smlouvy. Zároveň aktivně přispívá společnému obrannému úsilí zemí Varšavské smlouvy svou zahraničně politickou činností a upevňováním mezinárodního postavení. V naší důležitý vklad k upevňování obrany zemí Varšavské smlouvy i svou strategickou polohou. Naše západní hranice tvoří i západní hranici socialistického společenství. Naše republika je v přímém dotyku s hlavními vojenskými silami NATO. Socialistické Československo hraničí téměř se všemi státy Varšavské smlouvy, včetně Sovětského svazu a má rozvinutou komunikační síť. To vše má značný strategický význam pro celé socialistické společenství. ČSLA je součástí prvního strategického sledu armád Varšavské smlouvy a v případě nepřátelské agrese by naše republika, její armáda se spojeneckými

⁵⁾ XIV. sjezd KSČ, Praha 1971, s. 586.

⁶⁾ Obrana lidu (příloha), 1. 2. 1975, s. 5.

⁷⁾ L. I. Brežněv, Projevy a stati, Praha 1972, s. 126.

silami jako první čelila nepřátelské agresi. To vše zvyrazňuje politický, internacionální a vojenský dosah obranyschopnosti ČSSR.

Z vojenskopolitického hlediska členství ve Varšavské smlouvě má pro socialistické Československo klíčový význam. Význam, který determinují

— realita třídně a vojensky rozdělené Evropy,

— omezenost vojenských možností Československa,

— proces vědeckotechnické revoluce ve vojenství,

— vývoj doktrín a strategie imperia-
lismu.

Ekonomická spolupráce států Varšavské smlouvy se uskutečňuje v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci. Výrazem realizace principů socialistického internacionalismu v této oblasti je komplexní program socialistické ekonomické integrace z července 1971. Jeho uskutečňování napomáhá růstu ekonomické síly světové socialistické soustavy a upevňování národních ekonomik členských zemí RVHP. Je důležitým činitelem upevňování jednoty socialistického společenství a převahy socialismu nad kapitalismem ve všech oblastech života společnosti.

Realizace komplexního programu socialistické ekonomické integrace zároveň výrazným způsobem přispívá ke zvyšování obranyschopnosti států Varšavské smlouvy. Vytváří příznivé podmínky a předpoklady pro uspokojování potřeb ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Členské státy smlouvy, především Sovětský svaz, rozvíjí speciální odvětví zbrojní výroby, jako je např. výroba štěpných materiálů, raketový průmysl, letecký průmysl, speciální hutní odvětví, elektronický průmysl,

výrobu přesných měřicích přístrojů, tankový průmysl a další odvětví výroby zbraní a bojové techniky.

Strategický význam má skutečnost, že členské země RVHP koordinují své pětileté plány, staví společné objekty (ropovod Družba, tranzitní plynovod aj.), vypracovávají mezinárodní bilanci surovin a paliv, vytvářejí společnou energetickou, dopravní a sdělovací soustavu, koordinují zbrojní výrobu a uskutečňují společný vědecký výzkum.

Tím vším vytvářejí ekonomické, materiální a zbrojní základy zvyšování obranyschopnosti zemí Varšavské smlouvy. ČSSR jako průmyslově vyspělý stát se na této mnohostranné činnosti zemí Varšavské smlouvy aktivně podílí a současně využívá této spolupráce ke zvyšování své obranyschopnosti.

Kvalitní a náročný systém bojové a politické přípravy ČSLA patří mezi základní faktory, které podmiňují zvyšování obranyschopnosti ČSSR. V této oblasti má obecnou platnost důležitá Leninova teze: „Každý přizná, že armáda, která se necvičí ve zvládnutí všech druhů zbraní, všech bojových prostředků a metod, jimiž disponuje nebo může disponovat nepřítel, si počíná pošetile, ba zločinně.“⁸⁾ V souladu s touto leninskou tezí ČSLA realizuje vojenskopolitickou linii XIV. sjezdu KSČ. Mezi úspěchy v její realizaci mimo jiné patří: prohloubení organizovanosti a upevnění kázně, zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA, zdokonalení řízení, velení a plánování, zkvalitnění výchovy a výcviku, úspěchy při formování vysokých morálně politických, bojových kvalit příslušníků ČSLA a další. Proto právem konstatujeme, že ČSLA je pevnou a neoddelitelnou součástí armád Varšavské smlouvy.

⁸⁾ V. I. Lenin, Spisy, sv. 31, Praha 1955, s. 91.